

KOREYS TILIDA AYOL OBRAZIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING
LINGVOMADANIY TAHLILI

Azimova Parizod Azamat qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Koreys filologiyasi kafedrası o'qituvchisi Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. Ushbu maqolada koreys tilida ayol obrazini ifodalovchi leksik birliklarning lingvomadaniy xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda *여자* (ayol), *여성* (ayol, xotin-qiz), *어머니* (ona), *아내* (xotin, rafiqqa), *딸* (qiz farzand), *며느리* (kelin), *시아머니* (qaynona), *할머니* (buvi), *언니* (opa), *누나* (opa) kabi birliklar koreys jamiyatidagi oila, ijtimoiy maqom, hurmat, qarindoshlik va gender tasavvurlari bilan bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Maqolada ushbu birliklarning faqat lug'aviy ma'nosi emas, balki ularning madaniy yuklamasi, nutqiy vaziyatdagi qo'llanishi va koreys milliy tafakkurida ayol obrazini shakllantirishdagi o'rni yoritiladi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, koreys tilida ayolga oid leksik birliklar oila markazi, mehr-muhabbat, tarbiya, mas'uliyat, hurmat va ijtimoiy munosabatlar tizimi bilan uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi.

Kalit so'zlar: koreys tili, ayol obrazi, leksik birlik, lingvomadaniyat, gender, oila, *어머니*, *아내*, *딸*, *며느리*, nutq etiki.

Kirish

Har bir xalq tilida ayol obraziga oid leksik birliklar muayyan jamiyatning madaniy qadriyatlari, oilaviy munosabatlari va ijtimoiy qarashlarini aks ettiradi. Ayolni ifodalovchi so'zlar faqat biologik jinsni bildiruvchi birliklar emas, balki ona, rafiqqa, qiz farzand, kelin, opa, buvi kabi ijtimoiy rollar orqali xalqning milliy tafakkurida shakllangan madaniy obrazlarni ham ifodalaydi.

Koreys tilida ayol obraziga oid leksik birliklar juda boy va ko'p qatlamlidir. Bunday birliklar oilaviy munosabat, yosh farqi, hurmat darajasi, ijtimoiy mavqe va nutq vaziyatiga qarab turlicha qo'llanadi. Masalan, *여자* (ayol) umumiy ma'noda ishlatilsa, *여성* (ayol, xotin-qiz) nisbatan rasmiy va ijtimoiy uslubga xosdir. *어머니* (ona), *아내* (xotin, rafiqqa), *딸* (qiz farzand), *며느리* (kelin) kabi birliklar esa ayolning oiladagi o'rni va ijtimoiy vazifasini bildiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi koreys tilida ayol obraziga oid leksik birliklarning lingvomadaniy xususiyatlarini tahlil qilish, ularning semantik, pragmatik va madaniy mazmunini ochib berishdan iborat.

Ayolni bildiruvchi umumiy leksik birliklar

Koreys tilida ayolni umumiy ma'noda ifodalovchi asosiy birliklardan biri *여자* (ayol) so'zidir. Bu birlik kundalik nutqda keng qo'llanadi va ayol jinsiga mansub shaxsni bildiradi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Biroq *여자* so‘zi ayrim kontekstlarda neytral ma’noda, ayrim hollarda esa norasmiy yoki oddiy uslubda qo‘llanishi mumkin. Masalan, *그 여자는 친절하다* (U ayol mehribon) gapida so‘z neytral ma’noda ishlatilgan.

여성 (ayol, xotin-qiz) birligi esa nisbatan rasmiy va ijtimoiy uslubga xos. U ko‘proq ilmiy, publitsistik, huquqiy yoki ijtimoiy mavzularda ishlatiladi. Masalan, *여성의 권리* (ayollar huquqi), *여성 교육* (xotin-qizlar ta’limi), *여성의 사회적 역할* (ayolning ijtimoiy roli) kabi birikmalarda *여성* so‘zi ayol obrazini jamiyat, huquq va ijtimoiy mavqe bilan bog‘liq holda ifodalaydi.

Shu jihatdan *여자* va *여성* birliklari o‘rtasida uslubiy farq mavjud. *여자* ko‘proq kundalik nutqqa yaqin bo‘lsa, *여성* rasmiy va ijtimoiy-ma’naviy mazmunga ega birlik sifatida namoyon bo‘ladi.

Ona obraziga oid birliklar

Koreys tilida ayol obrazining eng muhim ko‘rinishlaridan biri ona obrazidir. *어머니* (ona) so‘zi koreys madaniyatida mehr, fidoyilik, tarbiya, sabr va oilaviy mas’uliyat bilan bog‘liq kuchli madaniy birlik hisoblanadi. Koreys jamiyatida ona faqat farzandni dunyoga keltirgan shaxs emas, balki oilaning ichki muvozanatini saqlovchi, farzand tarbiyasida asosiy o‘rin tutuvchi obraz sifatida qadrlanadi.

어머니 so‘zi odobli va hurmatli murojaat shakli sifatida ishlatiladi. Kundalik nutqda *엄마* (oyi, onajon) shakli ham faol qo‘llanadi. *엄마* ko‘proq samimiy, oilaviy va yaqin munosabatni bildiradi, *어머니* esa hurmatliroq va rasmiyroq ohangga ega. Masalan, *엄마, 사랑해요* (Oyi, sizni yaxshi ko‘raman) gapida yaqinlik kuchli bo‘lsa, *어머니께 감사드립니다* (Onamga minnatdorchilik bildiram) gapida hurmat va rasmiylik kuchliroq seziladi.

Bu ikki birlik koreys tilida ayol obrazining emotsional va madaniy qirralarini ko‘rsatadi. Ona obrazi koreys lingvomadaniyatida oila, mehr, burch va fidoyilik tushunchalari bilan uzviy bog‘liqdir.

Ayolning oilaviy rollarini bildiruvchi birliklar

Koreys tilida ayolning oilaviy maqomini bildiruvchi birliklar juda muhim o‘rin tutadi. *아내* (xotin, rafiq) so‘zi er-xotin munosabatida ayolning turmush o‘rtog‘i sifatidagi maqomini bildiradi. Bu so‘z nisbatan neytral va adabiy uslubga xos. Kundalik nutqda *와이프* (xotin, rafiq) shakli ham ishlatiladi, biroq bu ingliz tilidan kirgan so‘z bo‘lib, ko‘proq zamonaviy og‘zaki nutqda uchraydi.

딸 (qiz farzand) birligi oilada qiz bolaning o‘rnini bildiradi. Koreys madaniyatida *딸* ko‘pincha mehribonlik, oilaga yaqinlik va ota-onaga emotsional tayanch bo‘lish kabi tasavvurlar bilan bog‘lanadi. Zamonaviy koreys nutqida *딸바보* (qizini juda yaxshi ko‘radigan ota yoki ona) kabi birliklar ham uchraydi. Bu birlik qiz farzandga bo‘lgan mehrning kuchli ifodasini bildiradi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

며느리 (kelin) va 시어머니 (qaynona) birliklari koreys oilaviy tizimidagi muhim munosabatlarni ko'rsatadi. 며느리 so'zi turmushga chiqqan ayolning er oilasidagi maqomini bildiradi. Koreys an'anaviy jamiyatida kelinning oiladagi roli mas'uliyat, odob, xizmat va moslashuv bilan bog'liq talqin qilingan. 시어머니 esa erning onasini bildiradi va qaynona-kelin munosabatlari koreys madaniyatida alohida ijtimoiy-psixologik mazmunga ega.

Bu birliklar koreys tilida ayol obrazining faqat individual shaxs sifatida emas, balki oila tizimidagi muayyan rol egasi sifatida shakllanishini ko'rsatadi.

Qarindoshlik va murojaat shakllarida ayol obrazi

Koreys tilida 언니 (opa) va 누나 (opa) birliklari ayol obraziga oid muhim qarindoshlik terminlaridir. 언니 ayol kishi tomonidan o'zidan katta ayolga nisbatan ishlatiladi, 누나 esa erkak kishi tomonidan o'zidan katta ayolga nisbatan qo'llanadi. Bu birliklar biologik opa ma'nosidan tashqari, ijtimoiy yaqinlik va samimiy murojaat vositasi sifatida ham ishlatiladi.

Masalan, koreys ijtimoiy muloqotida yaqin bo'lgan, lekin qarindosh bo'lmagan katta yoshli ayolga ham 언니 yoki 누나 deb murojaat qilish mumkin. Bu holat koreys tilida qarindoshlik terminlarining ijtimoiy munosabatlarni ifodalashdagi faol rolini ko'rsatadi. Bunday murojaatlar yaqinlik, ishonch, hurmat va samimiylikni bildiradi.

할머니 (buvi) birligi esa katta yoshli ayol obrazini ifodalaydi. Bu so'z nafaqat qarindoshlikni, balki keksalik, tajriba, mehr va oilaviy xotirani ham bildiradi. Koreys madaniyatida buvi obrazi ko'pincha oilaviy an'ana, mehribonlik va hayotiy tajriba bilan bog'liq holda tasavvur qilinadi.

Zamonaviy koreys tilida ayol obrazining o'zgarishi

Zamonaviy koreys jamiyatida ayol obraziga oid leksik birliklarning ma'nosi va qo'llanish doirasi kengayib bormoqda. Avvallari ayol ko'proq ona, rafiqqa, kelin, qiz farzand kabi oilaviy rollar orqali talqin qilingan bo'lsa, bugungi kunda 여성 (ayol, xotin-qiz) birligi ijtimoiy faollik, ta'lim, kasb, huquq va mustaqil shaxs tushunchalari bilan ko'proq bog'lanmoqda.

Masalan, 여성 리더십 (ayollar yetakchiligi), 여성 인권 (ayollar huquqlari), 여성 작가 (ayol yozuvchi), 여성 CEO (ayol rahbar) kabi birliklar zamonaviy koreys tilida ayolning jamiyatdagi faol o'rnini ko'rsatadi. Bu holat koreys lingvomadaniyatida ayol obrazining an'anaviy oilaviy doiradan chiqib, ijtimoiy va professional maydonda ham mustahkamlanayotganini bildiradi.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyat ta'sirida 언니, 누나, 여신 (ma'buda, juda go'zal ayol), 걸크러시 (kuchli va jozibali ayol obrazi) kabi birliklar ham keng qo'llanmoqda. Bu birliklar zamonaviy koreys yoshlar nutqida ayol obrazining yangi estetik, emotsional va ijtimoiy qirralarini aks ettiradi.

Xulosa

Koreys tilida ayol obraziga oid leksik birliklar ko'p qatlamli semantik va lingvomadaniy xususiyatlarga ega. 여자 va 여성 birliklari ayolni umumiy ma'noda bildirsam, 어머니, 엄마,

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

아내, 딸, 며느리, 시어머니, 할머니, 언니, 누나 kabi soʻzlar ayolning oila, qarindoshlik, hurmat, yaqinlik va ijtimoiy munosabatlar tizimidagi oʻrnini ifodalaydi.

Tahlil shuni koʻrsatadiki, koreys tilida ayol obraziga oid birliklar faqat lugʻaviy maʼno bilan cheklanmaydi. Ular koreys jamiyatidagi oila qadriyatlari, farzandlik hurmati, avlodlararo munosabat, gender rollari va zamonaviy ijtimoiy oʻzgarishlarni ham aks ettiradi. Anʼanaviy koreys madaniyatida ayol koʻproq ona, rafiqqa, kelin va opa obrazlari orqali talqin qilingan boʻlsa, zamonaviy koreys tilida 여성 birliklari orqali ayolning taʼlim, kasb, huquq va ijtimoiy faollikdagi oʻrni ham faol ifodalanmoqda.

Xulosa qilib aytganda, koreys tilidagi ayol obraziga oid leksik birliklarni lingvomadaniy jihatdan tahlil qilish koreys xalqining oila, jamiyat, hurmat va genderga oid qarashlarini chuqurroq anglashga xizmat qiladi. Bu mavzu koreys tilshunosligi, lingvomadaniyatshunoslik va tarjimashunoslik uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. 국립국어원. 표준국어대사전. 서울: 국립국어원.
2. 이익섭. 사회언어학. 서울: 민음사, 1994.
3. 김혜숙. 한국어 호칭어와 지칭어 연구. 서울: 역락, 2005.
4. Sohn H. M. The Korean Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
5. Lee I., Ramsey S. R. The Korean Language. Albany: State University of New York Press, 2000.